

68.
koncertní
sezona
2023
2024

Vídeň klasicistní,
Vídeň romantická
Filharmonie doma
2. abonentní koncert
Besední dům
25 a 26|1|2024

Filharmonie
Brno Philharmonic

Program

FRANZ SCHUBERT

Die Zauberharfe (Kouzelná harfa),
předehra („Rosamunde“) D 644 | 10'

Die Zauberharfe (The Magic Harp),
overture („Rosamunde“) D 644

FRANZ SCHUBERT

Písně / Lieder | 25'

Greisengesang D 778 / arr. Johannes Brahms

Ihr Bild D 957.9 / arr. Anton Webern

Du bist die Ruh D 776 / arr. Max Reger

Ständchen D 957.4 / arr. Jacques Offenbach

Der Wegweiser D 911.20 / arr. Anton Webern

Erkönig D 328 / arr. Hector Berlioz

Nacht und Träume D 827 / arr. Max Reger

přestávka | 20'

LUDWIG van BEETHOVEN

König Stephan (Král Štěpán), předehra op. 117 | 8'

König Stephan (King Stephen), overture, Op. 117

VOJTĚCH MATYÁŠ JÍROVEC

Symfonie D dur op. 12 č. 1 | 26'

Symphony in D major, Op. 12, No. 1

1. Adagio - Allegro

2. Andante poco adagio

3. Minuet & Trio

4. Presto

Christoph Prégardien tenor

Filharmonie Brno

dirigent / conductor **Dennis Russell Davies**

O skladbách

Jedním z hybatelů kulturních dějin je neustálé střídání uměleckých stylů. Umělci i publikum se po čase přirozeně přesytí „trendy“ daného období (byť na to někdy potřebují i celá staletí) a začnou inklinovat k jiným, v zásadě opačným směrům. A tak na časové lince sledujeme různé dlouhé epochy panování sluhů libujících si v monumentalitě, duchovnu, spiritualitě a emocích, jejichž žezlo po čase přebírají ty s umírněnými jednoduchými formami, prolnuté symetrií, racionalitou a celkovými klidem. A to i v hudbě. Po téměř stopadesátileté nadvládě afektově nejvyjatějšího období – baroka – s jeho monumentálními, dynamickými formami, přišel na scénu, ruku v ruce s evropským osvícenstvím, klasicismus. Nebyl to však přerod náhlý. Stejně jako mezi renesancí a barokem sledujeme manýristické tendence, tak i zde nalézáme směry, které klasicismus předznamenaly a připravily mu živnou půdu, například galantní styl. Posléze se v tom všem mizejícím barokním divadle světa a nastupující epoše rovných linií a důrazu na rozum objevují na scéně další slohy nebo hnutí zbudované na klasických základech, jako takzvaný *Pocitový styl* (*empfindsamer Stil*) nebo literární hnutí *Sturm und Drang* (Bouře a vzdor), jež ve druhé polovině 18. století pomalu a jistě dláždily cestu preromantismu. Dramaturgie dnešního koncertu nás přenášejí do mekky hudebního klasicismu, císařské Vídně konce 18. a počátku 19. století. Pojďme se tedy blíže podívat, co se tam tehdy dělo, a hlavně, co se tam hrálo...

Vídeň přitahovala talentované umělce již od doby, kdy se stala sídelním městem císařů. Je pochopitelné, že panovník říše „nad níž slunce nezapadá“ chtěl mít na svém dvoře to nejlepší. Umělci zde mohli pracovat pro samotný dvůr či pro dvorskou šlechtu, později i pro vlivné měšťanstvo. Navíc tu byli k dispozici zruční řemeslníci, hudebníci nebo stavitelé, a tak zde až do počátku 20. století vznikaly skutečné skvosty – nejen hudební, ale i výtvarné či architektonické. V době osvětské vlády Marie Terezie opanoval Vídeň galantní styl a s ním postupně, zejména v hudbě, klasicismus. Později, za Josefa II. a Leopolda II., zde zapustil hluboké kořeny a rozvinul se do své specifické formy. Jména jako Joseph Haydn (1732 – 1809), Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791) a **Ludwig van Beethoven** (1770 – 1827) se stala doslova synonymy pro tento styl, který v jejich díle dosáhl naprostého vrcholu.

Poslední jmenovaný autor, rodák z německého Bonnu, přišel na svět do rodiny dvorního tenoristy kolínského kurfiřta. První hudební vzdělání obdržel mladý Beethoven od svého otce, později jeho schopností rozvíjeli další místní hudebníci, zejména Tobias Friedrich Pfeiffer (1756 – 1803) a Christian Gottlob Neefe (1748 – 1798). Chlapcův

výjimečný talent byl zjevný již v dětství. Johann van Beethoven se zhlédl v Leopoldu Mozartovi a jeho synovi a chtěl tak svého Ludwiga rovněž prezentovat jako zázračné dítě. Intenzivní a tvrdé studium malého

chlapce často dohánělo k slzám. Hudbu si však nezprotivil. Naopak, zcela jí propadl. Zásadní byl pro Beethovena rok 1792, kdy na doporučení hraběte Ferdinanda Arnošta z Valdštejna podruhé přicestoval do Vídně, aby se zde zdokonalil ve svém umění u Josepha Haydna. Po příjezdu do podunajské metropole se před mladým Beethovenem díky vlivným přímluvcům samy otevíraly dveře paláců místní aristokracie. Svou virtuózní hrou si pak místo ve šlechtických zdech zajistil natrvalo. Časná podpora byla pro Beethovena požehnáním, a to jak pro rozvoj jeho vlastní kariéry, tak pro jeho pronikání do společnosti vynikajících hudebníků. Postupně se vypracoval na proslulého klavírního virtuosa a skladatele, jehož dílo dodnes nepřestává udivovat snad všechny milovníky hudby.

V porovnání se symfoniemi, koncerty a sonátami zaujímají Beethovenovy skladby určené pro jeviště méně početnou část skladatelova díla. Vedle jediné opery *Fidelio* a baletu *Die Geschöpfe des Prometheus* je reprezentuje také několik kompozic určených k doprovodu divadelních her. Právě takovým dílem je i **König Stephan: oder Ungarns erster Wohltäter** (Král Štěpán aneb První dobrodinec Uher) op. 117. Roku 1808, ve snaze zmírnit nacionalistické nepokoje na území Uher, inicioval císař František II. stavbu nového divadla v Budapešti. K dokončení budovy došlo o tři roky později, a právě pro tuto scénu byla nastudována také slavnostní hra o uherském světcí, králi Štěpánovi I. Drama právníka a novináře Augusta von Kotzebue (1761 – 1819) s hudebními vložkami komponovanými během Beethovenova pobytu v Teplicích, poprvé zaznělo 9. února 1812. *König Stephan* má deset částí a nebyl by to Beethoven, kdyby i v tomto díle neuplatnil své inovátorské tendence. Vedle mužského a ženského sboru zde figuruje sólista, král Štěpán. Jeho výstupy zpracoval Beethoven do formy melodramat, v jednom případě dokonce melodramatu doprovázeného sborem. Použity jsou zde však i čistě instrumentální formy – dva pochody a předehra. Právě ta se stala, stejně jako tomu bylo v případě dalších autorových scénických hudeb, nejnámější a nejuváděnější částí z celého díla. Beethoven chtěl evidentně naladit publikum na uherskou notu hned v prvních taktích přede hry. Její části jsou tempově kontrastní, tedy pomalé a rychlé, tak jak je nám známo například z čardáše. Jsou v ní však uplatněny i další prvky, třeba typické ornamenty a výrazné synkopy, které nás rovněž pomyslně přenášejí do ohnivě uherské země. Pozorný posluchač může v této přede hře rozluštit i názvuky na Beethovenovo pozdější dílo, velkolepou *Symfonii č. 9 „S Ódou na radost“*.

Beethovenova pohřbu roku 1827 se zúčastnilo na deset tisíc lidí. Jedním ze smutečních hostů, kteří nesli rakev se skladatelovými ostatky, byl i **Vojtěch Matyáš Jírovec** (1763 – 1850, v zahraničí známý jako Adalbert Gyrowetz). Jírovec byl synem ředitele kůru kostela sv. Mikuláše v Českých Budějovicích. První hudební vzdělání získal u svého otce. Poté se chlapcovy výuky chopil skladatel Jáchym Štěpanovský (1738 – 1801). Studoval i na budějovickém piaristickém

gymnáziu, kde komponoval svá první díla. Po absolutoriu se zapsal na filozofii v Praze, kterou však nedokončil. Vrátil se do rodného kraje a přijal místo sekretáře a hudebníka hraběte Fünfkirchena. V Českých Budějovicích by chtěl žít každý, kromě Jírovce, a tak, s finanční podporou aristokracie, odjel roku 1785 Vídně, kde navázal přátelství s Mozartem, Haydnem a dalšími umělci. Vídeň byla českobudějovickému rodákovi malá, proto zanedlouho odešel do Itálie. Stal se čestným členem Filharmonické společnosti v Bologni; své umění zdokonaloval u Nicola Saly (1713–1801) v Neapoli. Z Itálie zamířil do Francie, odkud prchl před běsnící revolucí na ostrovní království, kde se společně s Josephem Haydnem prosadil v londýnském hudebním životě. Konečně vzal Vídeň na milost a roku 1804 se zde stal vicekapelníkem Dvorních divadel. Právě tehdy začal pravidelně komponovat opery a balety.

Jírovcová tvorba reprezentuje poměrně konzervativní dílo, které je pevně ukotvené v klasicismu a v podstatě se brání pronikání nových tendencí. Snad právě proto ještě za autorova života postupně upadalo v zapomnění a Jírovec byl nazýván „božským šošákem“. Zatímco opery a balety stále čekají na znovuobjevení, Jírovcová symfonická a komorní tvorba byla již částečně vzkříšena – jak na koncertních pódiích, tak v nahrávacích studiích. Čtyřvětá **Symfonie D dur** op. 12 je patrně nejvytříbenější a „nejhaydnovštější“ z tzv. *Sinfonies périodiques* zkomponovaných kolem roku 1790. Představuje typické dílo daného žánru období vrcholného klasicismu s první větou uvedenou introdukcí v *Adagiu* a vystřídanou *Allegrem* v sonátové formě. Druhou částí je *Andante* písňového charakteru s výrazným uplatněním smyčců. Následuje obligátní, vpravdě galantní *Menuet & Trio* a celou symfonii uzavírá bouřlivé *Presto*, jež se však svou invencí nevyrovná závěrečným větám symfonií Haydnových nebo Mozartových. Přesto však představuje hudbu, která v době konce 18. století plnila svůj účel – potěšit, povznést a oblažít posluchače. Ostatně sám Jírovec ve své autobiografii napsal: „Byl jsem jen nadaný člověk, který může být šťastný, pokud zvítězí nad přítomností; jen génius žije až za hrob.“

Jestliže byl Jírovec autorem tvořícím výlučně v klasičtém stylu a Beethoven inovátorem a průkopníkem, v jehož pozdních pracích sledujeme výrazné pulzování preromantismu, pak **Franz Schubert** (1797–1828) představuje jednoho z prvních představitelů romantismu v dějinách hudby. A to nejen dílem, ale i osudy svého nepříliš dlouhého

života. Schubertův otec pocházel z vesnice Neudorf (Vysoká, Malá Morava), ve Slezsku se narodila i skladatelova matka. Oba rodiče odešli do Vídně za lepším životem. Hudební základy poskytl Franzovi otec coby farní učitel a houslista, starší bratr Ignaz jej pak učil hrát na klavír. V jedenácti letech začal Schubert studovat na Stadtkonvikt, kde se seznámil s orchestrální hudbou Haydna, Mozarta a Beethovena. Koncem roku 1813 se vrátil domů k otci a připravoval se na učitelskou dráhu. Pokračoval však i ve studiu hudby a kompozice, a to u Antonia Salieriho (1750–1825). V roce 1821 byl přijat do Gesellschaft der

Musikfreunde (Společnost přátel hudby ve Vídni) jako účinkující člen, díky čemuž se dostal do povědomí vídeňské hudební veřejnosti. Navelek oblíbený host vídeňských hudebních salonů byl v nitru plachý, zádušný a melancholický. V březnu 1828 uspořádal svůj jediný koncert z vlastních skladeb. Zemřel o osm měsíců později ve věku pouhých 31 let. Je autorem sedmi dokončených symfonií, slavné *Osmé „Nedokončené“* a dalších liturgických i baletních skladeb. Schubertův zásadní význam však spočívá v písňové a komorní tvorbě. Napsal kolem 600 písní i mnoho skladeb pro komorní obsazení a sólový klavír. Právě na tomto poli mohl výrazně uplatnit raně romantické tendence plné emocí, vášní a vzdoru jedince vůči společnosti. Svým písňovým dílem zpopularizoval tento žánr jako žádný autor před ním. Drobná i rozsáhlá díla skládal na texty Goetha, Mayrhofera, Schillera, Heineho a dalších. Tyto písně vynikají zejména dramatickým obsahem, perspektivním využitím harmonie a častým uplatněním výmluvných zvukomalebných prvků. Patrně nejznámější jsou cykly *Die schöne Müllerin* (Krásná mlynářka) a *Winterreise* (Zimní cesta), které překračují daný žánr a blíží se spíše opernímu dramatickému vyprávění. Již od dob svého vzniku se tyto cykly i jiné písně těší výrazné oblibě interpretů všech hlasových oborů i jejich publika. Představují také neutuchající inspirační zdroj pro další autory. Někteří z nich z úcty ke skladateli jeho díla instrumentovali, čímž však přesáhli jejich intimní, niterný ráz. Mezi ta nejznámější náleží efektní aranžmá Maxe Regera (1873–1916), Hectora Berlioz (1803–1869) i Johannes Brahms (1833–1897).

Schubert se jako Beethoven a většina tehdejších skladatelů věnoval i komponování scénické hudby. Roku 1820 zaznělo v Theater an der Wien tříaktové melodrama **Die Zauberharfe** (Kouzlená harfa). I když se samotný text hry ztratil, Schubertova hudba s úlomkami textů k melodramatickým pasážím přetrvávala. Předehra ke *Kouzelné harfě* je v programech občas nesprávně uvedena jako ouvertura ke hře *Rosamunde*, k níž Schubert rovněž složil hudební doprovod. Na vině je první edice díla z roku 1855 s chybným označením. Rámcové části předehry k *Die Zauberharfe* se podobají starší předehře D dur „V italském stylu“, kterou Schubert komponoval v době evropského rossiniovského šílenství. *Die Zauberharfe* je však symfoničtější, rozsáhlejší a obsahuje jako běžné dobové ouvertury výrazné motivy použité v jednotlivých částech celé hry. Písňová tvorba Franze Schuberta i část jeho divadelní hudby lépe než všechna slova vykreslují tohoto autora jako předního romantického dramatika.

Petr Slouka

Christoph Prégardien, jeden z nejvýznamnějších lyrických tenorů dnešní doby, je ceněn zejména jako písňový interpret, ale jeho rozsáhlý repertoár zahrnuje i vokálně-orchesterální díla 17.-20. století. Sezónu 2023/2024 zahájil společně s klavíristou Danielem Heidem na Schubertiádě ve Vilabertranu a poté vystoupil na Schubertiádě ve Schwarzenbergu-Hohenemsu na recitálech s Julíusem Drakem a také se svým dlouholetým klavírním partnerem Michaelem Geesem. Další koncerty ho zavedou mimo jiné do Wolfsburgu na speciální goethovský program s Julíusem Drakem a Udem Samelem, do Hongkongu s Rogerem Vignolesem, do Chapel Hill v USA se Stefanem Litwinem, na turné do Japonska s Michaelem Geesem a opět na Schubertiadu na festivalu SWR ve Schwetzingenu s Hartmutem Höllem. V Madridu uvede Haydnovo *Stvoření* spolu s Kentem Naganem a Orquesta y Coro Nacionales de España.

Pravidelně vystupuje s renomovanými orchestry po celém světě. Spolupracoval s Berlínskými a Vídeňskými filharmoniky, orchestrem amsterdamského Concertgebouw, Orchestre Philharmonique de Radio France, Bostonským a Sanfranciským symfonickým orchestrem a s dirigenty, jako jsou Barenboim, Metzmacher a Thielemann. Jeho široký orchestrální repertoár zahrnuje velká barokní, klasicistní a romantická oratoria a pašije, stejně jako díla 17. až 20. století. Na operních pódiích ztvárnil mimo jiné role Tamina, Almavivy (*Lzebník sevillský*), Fentona (*Falstaff*), Dona Ottavia, Tita, Ulisse a Idomenea.

Jeho rozsáhlé pěvecké zkušenosti v rolích evangelistů spolu s úzkou spoluprací s dirigenty jako Nagano, Chailly, Herreweghe, Harnoncourt, Luisi a Gardiner mu poskytly pevný základ pro to, aby se stále více věnoval dirigování Bachových děl. Po úspěchu svého dirigentského debutu v roce 2012, kdy vedl Le Concert Lorrain a Nederlands Kammerkoor, nyní pravidelně vede renomovaná tělesa jako Balthasar

Neumann Choir, Dresdner Kammerchor, Collegium Vocale Gent a RIAS Kammerchor. Na jaře 2024 se ujme taktovky při provedení Bachových *Matoušových pašijí* s Vespres d'Arnadí a Cor de Cambra del Palau v Barceloně.

Většinu svého repertoáru nahrál na více než 150 alb, která získala ocenění jako Orphée d'Or od Académie du Disque Lyrique, Edison Award, Cannes Classical Award a Diapason d'Or. Pro vydavatelství Challenge Classics natočil Schubertovu *Schwanengesang* (Labutí píseň) s Andreasem Staierem a *Die schöne Müllerin* (Krásná mlynářka) s Michaelem Geesem; nahrávka byla časopisem Gramophone vybrána jako Editor's Choice a oceněna cenou MIDEM Record of the Year. Krátce poté následovaly nahrávky *Italienisches Liederbuch* Hugo Wolfa s Julíí Kleiterovou, *Between Life and Death, Der Einsiedler* a na Grammy nominované album *Winterreise* (Zimní cesta) – vše s Michaelem Geesem – a také album *Father and Son*, které Prégardien nahrál se svým synem Julianem. Schubertovské CD *Poetisches Tagebuch* s Julíusem Drakem bylo oceněno Cenou německé kritiky 2016. Mezi nejnovější počiny patří nahrávka písní Paderewského, Moniuszka a Duparc (ve spolupráci s Varšavským Chopinovým institutem a s klavíristou Christophem Schnackertzem) a nová nahrávka Schubertovy *Schwanengesang* a Schumannova *Liederkreis* (s Julíusem Drakem). Na podzim 2023 vydal label Etcetera Bachovy kantáty nahané se Stephanem Schultzem a Le Concert Lorrain, na nichž se Christoph Prégardien podílí jako barytonista.

Důležitou součástí hudebního života Christopa Prégardiena zůstává pedagogická činnost. Po dlouholetém působení na Vysoké škole hudební a divadelní v Curychu pořádá mistrovské kurzy pro mladé pěvce po celém světě a od roku 2004 je profesorem na Vysoké škole hudební a taneční v Kolíně nad Rýnem.

Více na pregardien.com a karstenwitt.com.

Kořeny brněnské filharmonie sahají do 70. let 19. století, kdy v Brně mladý Leoš Janáček usiloval o vznik českého symfonického orchestru. Dílo slavného skladatele 20. století je ostatně nejvýznamnější programovou položkou tělesa, které je považováno dodnes za jeho autentické interpretu.

Dnešní **Filharmonie Brno** vznikla v roce 1956 sloučením rozhlasového a krajského orchestru a od té doby patří svou velikostí i významem k české orchestrální špičce. Na svých turné provedla na tisíc koncertů v Evropě, ve Spojených státech, v Latinské Americe, na Dálném i na Blízkém východě. Je pravidelným hostem světových i českých festivalů, kde často spojuje umělecké síly s Českým filharmonickým sborem Brno. V sezóně 2022/2023 uspořádala turné po Velké Británii a Spojených státech a navštívila řadu renomovaných pódii (Festival Rheingau, festival Ars Electronica v Linci, Grosses Festspielhaus v Salcburku, Gewandhaus v Lipsku).

Orchestr pravidelně natáčí pro Český rozhlas a Českou televizi. Kromě realizace nahrávek pro řadu společností (Supraphon, Sony Music, IMG Records, BMG, Channel 4) zakládá filharmonie v roce 2020

svůj vlastní nahrávací label Filharmonie Brno, kde doposud vydala 6 titulů. Nahrávka *12. symfonie* Philipa Glasse z této edice byla nominována v roce 2022 na cenu ICMA. Dynamicky také rozvíjí zakázkové nahrávání pro globální klientelu v rámci Czech Orchestra Recordings.

Dějiny orchestru prošla řada českých a světových dirigentských osobností jako Břetislav Bakala, František Jílek, Petr Altrichter, Jiří Bělohávek, Sir Charles Mackerras, Jakub Hrůša nebo Tomáš Netopil. Od sezony 2018/2019 je šéfdirigentem a uměleckým ředitelem Filharmonie Brno Dennis Russell Davies.

Od roku 2000 pořádá filharmonie letní open air festival na brněnském hradě Špilberk, v roce 2012 se stala pořadatelem renomovaných festivalů Moravský podzim, Velikonoční festival duchovní hudby a Expozice nové hudby. Zaštiťuje mezinárodně proslulý dětský sbor Kantiléna, od roku 2010 se podílí na festivalu mladých hudebníků Mozartovy děti, v roce 2014 zakládá svou Orchestrální akademii.

Filharmonie Brno je dnes nejen silným hráčem na poli symfonické hudby doma i v zahraničí, ale i předním organizátorem hudební sezony druhého českého města, aktivním festivalovým pořadatelem, kreativním lídrem orchestrální dramaturgie a inovativním tvůrcem široké škály edukativních programů. Působí v neorenesančním Besedním domě, „brněnském Musikverein“ z dílny Theophila von Hansena z roku 1873, a těší se na nový moderní koncertní sál, který navrhuje tým architektů Tomasze Koniora a Petra Hrůši a akustika Yasuhisa Toyoty.

Dennis Russell Davies (1944) se narodil ve městě Toledo v Ohiu a vystudoval proslulou newyorskou Juilliard School. Soustavně dirigoval začal jako hudební ředitel komorního orchestru v Saint Paulu v Minnesotě (1972-1980), v letech 1977-2002 byl také šéfdirigentem newyorského Orchestru amerických skladatelů a v letech 1991 až 1996 hudebním ředitelem Brooklynské filharmonie. Od roku 1980 trvale žije v Evropě, a to nejprve v Německu jako hudební ředitel Stutt-

gartské státní opery (1980-1987), šéfdirigent orchestru Beethovenhalle v Bonnu, hudební ředitel Bonnské opery a Beethovenova festivalu (1987-1995). Se Stuttgartským komorním orchestrem nasnímal jako jeho šéf (1995-2006) na CD komplet 107 Haydnových symfonií. Během následujícího trvalého pobytu v Rakousku byl (od roku 1997) profesorem dirigování na salcburském Mozartu a šéfdirigentem Symfonického orchestru Vídeňského rozhlasu, roku 2002 se stal (na patnáct let) šéfdirigentem Brucknerova orchestru a ředitelem opery Zemského divadla v Linci; tam mu byl také v roce 2014 udělen titul Generálního hudebního ředitele. V letech 2009-2016 měl též úvazek šéfdirigenta symfonického orchestru v Basileji.

Mezinárodní kritika označuje Daviese za odvážného interpreta klasického (!) repertoáru, jež nezanedbává při svém poučeném zájmu o novou a nejnovější tvorbu, živějším trvalou spoluprací a osobními vztahy s význačnými soudobými tvůrci; mezi ně patří (nebo patřili) Luciano Berio, William Bolcom, John Cage, Philip Glass, Heinz Winbeck, Aaron Copland, Lou Harrison, Laurie Anderson, Arvo Pärt, Hans Werner Henze, Kurt Schwertsik, Thomas Larcher, Balduin Sulzer a Manfred Trojahn. Jako dirigent nebo klavírista (nebo obojí současně) vydal Davies víc než 80 hojně oceňovaných snímků: kompletní symfonie Brucknerovy, Haydnovy, Honeggerovy a Glassovy, se svou ženou, klavíristkou Maki Namekawou, natočil mj. Beethovenova *Fidelia* a Mozartovu *Kouzelnou flétnu* v Zemlinského aranžmá pro čtyřruční klavír nebo Šostakovičovu *Čtvrtou symfonii* ve skladatelově úpravě pro dva klavíry.

V roce 2009 byl Dennis Russell Davies zvolen za člena Americké akademie umění a věd, v roce 2014 jej francouzské ministerstvo kultury jmenovalo komandérem Řádu umění a literatury a v roce 2017 obdržel od rakouské vlády Rakouský čestný kříž za vědu a umění I. stupně. Od sezony 2018/2019 stojí v čele Filharmonie Brno jako její šéfdirigent a umělecký ředitel. Od podzimu 2020 je i šéfdirigentem rozhlasového orchestru MDR v Lipsku a hostujícím profesorem na Janáčkově akademii múzických umění v Brně.

Více na dennisrusselldavies.com

Zpívané texty

FRANZ SCHUBERT

Písně

Greisengesang

text: Friedrich Rückert

Der Frost hat mir bereifet
Des Hauses Dach;
Doch warm ist's mir geblieben
Im Wohngemach.

Der Winter hat die Scheitel
Mir weiß gedeckt;
Doch fließt das Blut, das rote,
Durch's Herzgemach.

Der Jugendflor der Wangen,
Die Rosen sind
Gegangen, all gegangen
Einander nach.

Wo sind sie hingegangen?
In's Herz hinab.
Da blühen sie nach Verlangen,
Wie vor so nach.

Sind alle Freudenströme
Der Welt versiegt?
Noch fließt mir durch den Busen
Ein stiller Bach.

Sind alle Nachtigallen
Der Flur verstummt?
Noch ist bei mir im Stillen
Hier eine wach.

Sie singet: Herr des Hauses!
Verschleuß dein Tor,
Dass nicht die Welt, die kalte,
Dring in's Gemach.

Schleuß aus den rauhen Odem
Der Wirklichkeit,
Und nur dem Duft der Träume
Gib Dach und Fach.

Píseň starých lidí

překlad: Iva Kratochvílová

Mráz mi ojínil
střechu domu;
ale zůstalo mi teplo
v příbytku.

Zima mi temeno
pokryla bělostí;
ale krev proudí, rudá,
komorou srdce.

Mladistvé květy tváří,
růže,
jsou pryč, všechny pryč
jedna po druhé.

Kam odešly?
Dolů do srdce.
Tam kvetou po libosti
tak jako dřív.

Cožpak všechny radostné proudy
světa vyschly?
Pořád mi plyne v prsou
tichý potok.

Cožpak všichni slavící
v luzích oněměli?
Dosud tady u mne v tichu
jeden bdí.

Zpívá: Pane domu!
Uzamkni svou bránu,
aby svět, ten studený,
nepronikl dovnitř.

Ponechej venku drsný dech
skutečnosti
a jenom vůni snů
poskytni přístřeší.

Ihr Bild

text: Heinrich Heine

Ich stand in dunkeln Träumen
Und start' ihr Bildnis an,
Und das geliebte Antlitz
Heimlich zu leben begann.

Um ihre Lippen zog sich
Ein Lächeln, wunderbar,
Und wie von Wehmutstränen
Erglänzte ihr Augenpaar.

Auch meine Thränen flossen
Mir von den Wangen herab –
Und ach, ich kann es nicht
glauben,
Dass ich dich verloren hab'!

Du bist die Ruh

text: Friedrich Rückert

Du bist die Ruh,
Der Friede mild,
Die Sehnsucht du,
Und was sie stillt.

Ich weihe dir
Voll Lust und Schmerz
Zur Wohnung hier
Mein Aug und Herz.

Kehr ein bei mir,
Und schließe du
Still hinter dir
Die Pforten zu.

Treib andern Schmerz
Aus dieser Brust.
Voll sei dies Herz
Von deiner Lust.

Dies Augenzelt,
Von deinem Glanz
Allein erhellt,
O füll es ganz.

Její obraz

překlad: Iva Kratochvílová

Plný temných snů
zíral jsem na její portrét
a milovaná tvář
tajemně ožila.

Na jejich rtech zahrál
úsměv, překrásný,
a jakoby slzami smutku
zaleskly se její oči.

Také mi tekly slzy
dolů po tvářích –
ach, nemohu uvěřit,
že jsem tě ztratil!

Ty jsi klid

překlad: Iva Kratochvílová

Ty jsi klid,
lahodný mír,
jси touha
i to, co ji ukojí.

Zasvěcuj ti
plný slasti i bolesti
jako zdejší příbytek
své oči a srdce.

Zavítej ke mně
a zavři
tíše za sebou
brány.

Vyžeň jinou bolest
z této hrudi.
Ať je toto srdce plné
tvé slasti.

Stan těchto očí,
pouze tvou září
osvětlený,
ó, vyplň ho zcela.

Ständchen

text: Ludwig Rellstab

Leise flehen meine Lieder
Durch die Nacht zu dir,
In den stillen Hain hernieder,
Liebchen, komm zu mir.

Flüsternd schlanke Wipfel
rauschen
In des Mondes Licht,
Des Verräters feindlich Lauschen
Fürchte, Holde, nicht.

Hörst die Nachtigallen schlagen?
Ach, sie flehen dich,
Mit der Töne süßen Klagen
Flehen sie für mich.

Sie verstehn des Busens Sehnen,
Kennen Liebesschmerz,
Rühren mit den Silbertönen
Jedes weiche Herz.

Lass auch dir die Brust bewegen,
Liebchen, höre mich!
Bebend harr ich dir entgegen,
Komm, beglücke mich.

Der Wegweiser

text: Wilhelm Müller

Was vermeid ich denn die Wege,
Wo die andern Wanderer gehn,
Suche mir versteckte Stege
Durch verschneite Felsenhöhn?

Habe ja doch nichts begangen,
Dass ich Menschen sollte scheun,
Welch ein thörichtes Verlangen
Treibt mich in die Wüsteneien?

Weiser stehen auf den Straßen,
Weisen auf die Städte zu,
Und ich wandre sonder Maßen,
Ohne Ruh, und suche Ruh.

Einen Weiser seh ich stehen
Unverrückt vor meinem Blick,

Zastaveničko

překlad: Iva Kratochvílová

Tiše žadoní mé písně,
letí noci k tobě,
dolů do tichého háje,
miláčku, pojd' ke mně.

Šepotavě šumí štihlé vršky stromů
ve světle měsíce,
nepřátelského naslouchání
zrádce
se neobávej, krásko.

Slyšíš tlouct slavíky?
Ach, snažně tě prosí,
těmi zvuky sladkých nářků
se přimlouvají za mne.

Rozumějí touhám v hrudi,
znají bolest lásky,
dotýkají se stříbrnými tóny
každého měkkého srdce.

Ať pohnou i tvou hrudí,
miláčku, poslouchej mě!
s chvěním čekám na tebe,
pojd', udělej mě šťastným.

Ukazatel cesty

překlad: Iva Kratochvílová

Proč se vyhýbám cestám,
po nichž jdou ostatní poutníci,
hledám si skryté stezky
přes zasněžené skalnaté výšiny?

Vždyť jsem nic nespáchal,
abych se musel vyhýbat lidem,
jaká bláhová touha
mě žene do pustin?

Ukazatele stojí u silnic,
ukazují k městům,
a já vandruji bez míry,
bez odpočinku, a hledám klid.

Vidím jeden ukazatel stát
neochvějně před mým pohledem,

Eine Straße muss ich gehen,
Die noch Keiner ging zurück.

Erlkönig

text: J. W. Goethe

Wer reitet so spät durch Nacht
und Wind?
Es ist der Vater mit seinem Kind;
Er hat den Knaben wohl in dem
Arm,
Er fasst ihn sicher, er hält ihn
warm.

Mein Sohn, was birgst du so
bang dein Gesicht? –
Siehst, Vater, du den Erlkönig
nicht?
Den Erlenkönig mit Kron' und
Schweif? –
Mein Sohn, es ist ein Nebelstreif.

„Du liebes Kind, komm, geh mit
mir!
Gar schöne Spiele spiel' ich mit
dir;
Manch bunte Blumen sind an
dem Strand;
Meine Mutter hat manch gülden
Gewand.“

Mein Vater, mein Vater, und
hörest du nicht,
Was Erlenkönig mir leise ver-
spricht? –
Sei ruhig, bleibe ruhig, mein Kind;
In dürren Blättern säuselt der
Wind. –

„Willst, feiner Knabe, du mit mir
gehn?
Meine Töchter sollen dich warten
schön;
Meine Töchter führen den nächtli-
chen Reihn,
Und wiegen und tanzen und
singen dich ein.“

jednou cestou musím jít,
z níž se ještě nikdo nevrátil.

Král duchů

překlad: Otokar Fisher (1916)

Kdo to tak pozdě ujíždí tmou?
To otec s dítětem před sebou,
v náručí synáčka zahřívá,
tak jedou vichrem, jedou ti dva.

Co schováváš oči, nač by ses
bál?
Ty nevidíš tatínku, že je tam král?
Král duchů s korunou... vlečka až
sem...
Jen mlha, děcko, leží pod lesem.

„Pojď se mnou, chlapečku, vezmu
tě k nám,
budem se dobře mít, všecko ti
dám,
mám kvítí všech barev v svém
království
a plášť mé matky se zlatem jen
skví.“

Tatínku, tatínku, neslyšíš nic?
Král duchů mě volá čím dál tím
víc!
Klid, dítě, sed' klidně a neměj
strach,
to šustí jen listí v křoviskách.

„Pojď se mnou, hezký chlapečku,
chceš?
Mé dcerky tě chtějí za bratra též.
Mé dcerky protančí celíčkou noc,
uspí tě v písničkách na dobrou
noc.“

Mein Vater, mein Vater, und siehst
du nicht dort
Erlkönigs Töchter am düstern
Ort? -
Mein Sohn, mein Sohn, ich seh
es genau;
Es scheinen die alten Weiden so
grau. -

„Ich liebe dich, mich reizt deine
schöne Gestalt;
Und bist du nicht willig, so brauch
ich Gewalt.“
Mein Vater, mein Vater, jetzt fasst
er mich an!
Erlkönig hat mir ein Leids getan! -

Dem Vater grauset's, er reitet
geschwind,
Er hält in Armen das ächzende
Kind,
Erreicht den Hof mit Müh' und
Not:
In seinen Armen das Kind war tot.

Nacht und Träume

Matthäus Karl von Collin

Heilige Nacht, du sinkest nieder!
Nieder wallen auch die Träume,
Wie dein Mondlicht durch die
Räume,
Durch der Menschen stille Brust.
Die belauschen sie mit Lust,
Rufen, wenn der Tag erwacht:
Kehre wieder holde Nacht,
Holde Träume, kehret wieder.

Tam, táto, tam do tmy se podívej!
Král duchů a princezny kolem něj!
Už hledím, hledím, děcko do
mlhy:
to jsou přec vrby, ty staré mátohy!

„Můj mazlíčku, tvé krásné tílko
mám rád -
pojď po dobrém, sic budeš
litovat!“
Tatínku, táto, už na mě sáhl král!
Co mi Král duchů, co mi udělal!

Tu zděsí se otec, pustí se v cval,
s chropčícím děckem domů se
hnal.
Do dvorce dojel z posledních sil,
děcko však z mrtvých již nevzkří-
sil.

Noc a sny

překlad: Iva Kratochvílová

Svatá noci, snášíš se dolů!
Dolů putují také sny,
jako tvůj měsíční svit skrze pokoje,
skrze tichá prsa lidí.
Naslouchají jim s radostí,
volají, když se probudí den:
Vrať se zpátky, spanilá noci,
krásné sny, vraťte se.

Summary

Breaking bread together in Vienna

A native of České Budějovice, or Budweis in German, Vojtěch Matyáš Jírovec (1763–1850) – known internationally as Adalbert Gyrowetz, Ludwig van Beethoven (1770–1827) and Franz Schubert (1797–1828) were contemporaries who worked in Vienna at a period when music was still dominated by Classical ideals and forms but a Romantic feeling was slowly creeping in. The creative legacies of the trio capture this shift well. Jírovec remained a Classical composer; in Beethoven's late works in particular Romantic elements are already present; Schubert is considered essentially Romantic. There is no doubt that the three knew each other; Jírovec and Schubert were among Beethoven's pallbearers and all three are buried close together in Vienna's Währing.

The history of **Schubert's** overture **Die Zauberharfe** is somewhat tangled. The composer originally wrote it for a melodramatic piece of the same name by Georg von Hofmann. Later, when he created the incidental music for the poet Helmina Von Chézy's Romantic fairy-tale *Rosamunda*, he decided to use it again. The overture was an immediate success; at its December 1823 première at the Theater an der Wien, the audience demanded that it be repeated.

We will hear a selection of Franz Schubert's **Lieder** in orchestral arrangements by the great composers and true masters of instrumentation of the 19th and 20th centuries: Johannes Brahms, Hector Berlioz, Jacques Offenbach, Anton Webern and Max Reger.

Beethoven's overture **König Stephan** forms part of the incidental music for a drama about the founder of the Kingdom of Hungary. Often presented on its own, it is one of the less well known works by the composer.

It was Wolfgang Amadeus Mozart who discovered **Matyáš Jírovec**, an 18-year-old composer of symphonies, and who allegedly introduced one of them at one of his concerts.

Christoph Prégardien

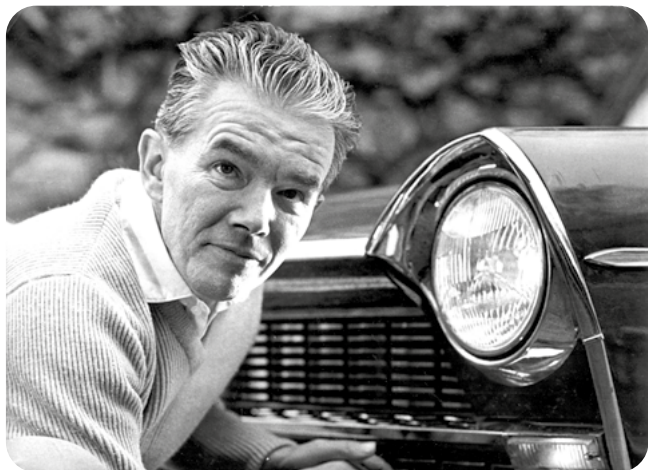
An outstanding lyric tenor of our time, Christoph Prégardien is particularly acclaimed as a *Lieder* interpreter, but his extensive repertoire also includes vocal-orchestral works of the 17th to 20th centuries. He has worked with the world's most celebrated orchestras, including the Berlin and Vienna Philharmonics, Amsterdam Concertgebouw Orchestra, Orchestre Philharmonique de Radio France, and the Boston and San Francisco Symphonies, under the batons of such conductors as Daniel Barenboim, Ingo Metzmacher and Christian Thielemann. His involvement with the opera is likewise extensive. Since 2004 he has been a professor at the Cologne University of Music and Dance.

Vítězslav Mikeš,
translated by Štěpán Kaňa

Zveme vás na

15 a 16|2|2024, Janáčkovovo divadlo, 19:00 V OČEKÁVÁNÍ JARA A MÍRU

Nenechte si ujít mimořádný koncert *V očekávání jara a míru*, na kterém zazní dvě velkolepá díla dvou exilových autorů: „božského rošťáka“ Jana Nováka a Antonína Rejchy. Můžete se těšit na českou premiéru Novákovy *Jarní symfonie* a na Rejchův *Nový žalm*, který je velmi působivou modlitbou za mír. Obě díla zazní v podání sólistů, Českého filharmonického sboru Brno a našeho orchestru pod taktovkou šéfdirigenta Dennise Russella Daviese.

Vážené posluchačky, vážení posluchači,
rádi bychom vás poprosili o vyplnění krátké ankety, která nám pomůže
zkvalitnit komunikaci směrem k vám. Záleží nám na vašem názoru.

Děkujeme za čas, který anketě věnujete.
Vaše Filharmonie Brno

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas a vypnuli své mobilní telefony.

Změna programu a účinkujících vyhrazena.

Za podporu a spolupráci děkujeme

Vydala Filharmonie Brno v roce 2024 nákladem 500 výtisků

text Petr Slouka

motiv na obálce je inspirovaný stropní malbou ze zásálí Besedního domu, která představuje páva s květinami

produkce Grafické studio Svoboda

redakční uzávěrka 19|1|2024

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, ☎ +420 539 092 801
www.filharmonie-brno.cz, www.salprobrno.cz

B | R | N | O |

jihomoravský kraj

Statutární město Brno finančně podporuje Filharmonii Brno.
Vybrané koncerty se konají za finanční podpory Ministerstva kultury
České republiky a Jihomoravského kraje.

filharmonie-brno.cz
salprobrno.cz

Jak se vám líbil koncert?